

KODEKS ETYCZNY POLSKIEGO TOWARZYSTWA TERAPII POZNAWCZEJ I BEHAWIORALNEJ

---

im Prof. Zdzisława Bizonia

Preambuła:

Działalność zawodowa **psychoterapeuty poznawczego lub behawioralnego oraz poznawczo-behawioralnego, zwanego dalej psychoterapeutą** jest ściśle związana z poruszaniem się w obszarach istotnych dla osobowego życia powierzonych opiece terapeuty osób. Z tego też tytułu szczególnie ważnym jest aby każdy wykonujący ten zawód był w pełni świadomy ciężącej na nim odpowiedzialności za dobro pacjenta, potrafił to dobro właściwie rozpoznawać, respektować je i o nie dbać. Jest to naczelnym nakazem już nie tylko wynikającym ze specyfiki zawodu i tworzonej podczas terapii relacji, w dużej mierze opartej na zaufaniu i szacunku wobec podstawowych praw człowieka, ale też z zasad ogólnoludzkiej koegzystencji społecznej.

Kodeks Etyczny PTPPB jest nade wszystko zbiorem norm i zasad ukierunkowujących codzienne postępowanie zawodowe. Porządkuje standardy zachowań etycznych wynikających ze specyfiki zawodu, relacji z pacjentami oraz relacji z współpracownikami. Przekazuje także określone wartości, wspierające efektywność i etyczną poprawność pracy psychoterapeutycznej.

Kodeks ma służyć wszystkim tym, którzy zdecydowali się związać swą przyszłość z zawodem psychoterapeuty behawioralnego. Ma wspierać proces kształtowania ich wrażliwości etycznej oraz przypominać o konieczności nieustannej i uważnej troski o etyczną poprawność relacji psychoterapeutycznej.

Podstawowym zadaniem PTTPB jest dbałość o stałe podnoszenie jakości świadczonej pomocy w oparciu o najnowsze osiągnięcia w dziedzinie zdrowia psychicznego i metod leczenia oraz w oparciu o doświadczenie i wiedzę osób stowarzyszonych. Kodeks etyczny jest również narzędziem w istotny sposób wspierającym rzetelne, profesjonalne i odpowiedzialne wykonanie tego zadania.

DZIAŁ I

I ZASADY OGÓLNE

- Zasady zawarte w kodeksie wynikają z ogólnych norm etycznych.
- Psychoterapeuta kierując się nimi jest zobowiązany respektować podstawowe prawa człowieka oraz dbać o poszanowanie godności powierzonych jego opiece osób oraz godności własnej i wykonywanego zawodu.

II OGÓLNA POSTAWA I SPOSÓB POSTĘPOWANIA PSYCHOTERAPEUTY POZNAWCZEGO BĄDŹ TEŻ BEHAWIORALNEGO

I Obowiązki wynikające z zasady rzetelności zawodowej

- Obowiązkiem psychoterapeuty jest posiadanie i stałe doskonalenie kwalifikacji zawodowych, co umożliwi mu poprawne i uczciwe wykonywanie swojej pracy;
- Psychoterapeuta powinien wykorzystywać w swej pracy zawodowej najnowszą wiedzę z zakresu psychopatologii i leczenia zaburzeń psychicznych ze szczególnym uwzględnieniem psychoterapii poznawczej i behawioralnej;
- Psychoterapeuta powinien dzielić się ze środowiskiem zawodowym własnymi osiągnięciami, spostrzeżeniami i opracowaniami tworząc tym samym wspólny dorobek merytoryczny psychoterapii poznawczej i behawioralnej;
- Psychoterapeuta zobowiązany jest kierować się w działalności zawodowej zasadą dobra pacjenta. Nie może wykorzystywać swojej wiedzy i umiejętności w innych celach niż osiągnięcie dobra powierzonych jego opiece osób;
- Psychoterapeuta powinien każdorazowo dokładać wszelkich starań aby skuteczność jego działań była jak najlepsza, a poświęcony im czas i uwaga wystarczające;
- Psychoterapeuta powinien ponosić ostateczną odpowiedzialność za jakość i zakres świadczeń, do których się zobowiązuje, które zleca lub wykonuje;

II Postawa osobista

- Psychoterapeutę powinny cechować wysokie standardy moralne zarówno w obszarze jego działań zawodowych jak i osobistych;
- Psychoterapeuta za swój obowiązek uważa stałą pracę nad kształtowaniem osobistego humanistycznego systemu wartości, kierując się przy tym troską o dobrze pojęty własny rozwój osobowy i dbałością o dobrą kondycję psychiczną;
- Psychoterapeuta zobowiązany jest przeciwstawiać się praktykom niehumanitarnym lub dyskryminującym osobę czy grupę osób;
- Psychoterapeuta zobowiązany jest reagować zgodnie z obowiązującymi przepisami na znane mu fakty łamania prawa, w tym w szczególności przemocy lub nadużyć o charakterze seksualnym;

DZIAŁ II

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ETYCZNA PSYCHOTERAPEUTY POZNAWCZEGO BĄDŹ TEŻ BEHAVIORALNEGO WOBEC PACJENTA.

- Psychoterapeuta dba o poprawny, to jest uczciwy i jednoznaczny kontakt z powierzonymi jego opiece osobami. W tym celu poprzedza działania terapeutyczne zawarciem kontraktu określającym cele, metody i zasady pracy terapeutycznej;
- Psychoterapeuta zobowiązany jest do poszanowania godności pacjenta i jego prawa do samostanowienia. W szczególności respektuje jego prawo do wolności wyboru, prawo do intymności i prywatności i z szacunkiem odnosi się do wyznawanych przez niego wartości;
- Psychoterapeuta jest zobowiązany do równego traktowania pacjentów bez względu na wiek, płeć, stan cywilny, orientację seksualną, narodowość, wyznanie, przekonania polityczne, sytuację materialną, stan zdrowia, rasę, kolor skóry oraz inne preferencje i cechy osobiste;
- Psychoterapeuta powinien uznać zasadę spolegliwej opiekuńczości za podstawową regułę określającą kontakty z klientem;
- Psychoterapeuta zobowiązany jest wykazać zaangażowanie na rzecz pomocy klientowi w rozwiązywaniu jego trudności życiowych oraz wykorzystać w tym celu swoją wiedzę, umiejętności zawodowe i kompetencje. Ma przy tym prawo do doboru najwłaściwszych i najbardziej jego zdaniem skutecznych działań, metod i strategii dostosowanych do charakteru problemu pacjenta;
- Psychoterapeuta zobowiązany jest do udzielenia klientowi i/lub jego opiekunom prawnym rzetelnej informacji na temat jego stanu zdrowia, celu i sposobu leczenia, dostępnych metod leczenia, konsultacjach podjętych w jego przypadku oraz pracy pod superwizją.

- Terapeuta zobowiązany jest do podawania rzetelnej informacji na temat swoich kwalifikacji zawodowych.
- Psychoterapeuta ma prawo zasięgnąć konsultacji współpracowników i supervisorów w przypadku, gdy leży to w interesie pacjenta.
- Psychoterapeuta ma obowiązek zasięgnąć konsultacji supervisorów w każdym przypadku, gdy problemy osobiste terapeuty mogą wpływać na przebieg i skutki prowadzonej psychoterapii;
- Psychoterapeuta nie może wykorzystywać kontaktów z pacjentami dla własnych korzyści. Za nieetyczne uznaje się wszelkie formy emocjonalnego i materialnego wykorzystania faktu pozostawania pacjenta w relacji terapeutycznej z psychoterapeutą oraz wszelkie formy bliskości seksualnej pomiędzy pacjentem a terapeutą;
- Psychoterapeuta nie może przenosić relacji z pacjentem poza obszar działań psychoterapeutycznych. Z tego też tytułu za niewskazane uznaje się pozostawanie w relacji terapeutycznej z osobami znajomymi;
- Psychoterapia poznawcza lub behawioralna, a także poznawczo-behawioralna udzielana jest za zgodą pacjenta, jego przedstawiciela ustawowego (jeśli dotyczy) i terapeuty. Szczególnej uwagi wymagają sytuacje, w których, po ocenie problemu, z jakim zgłasza się pacjent:
  - terapeuta ocenia, że wskazane jest poprowadzenie leczenia przez osobę o bardziej specjalistycznych kwalifikacjach, lub większym doświadczeniu klinicznym, lub w innych warunkach prowadzenia terapii;
  - okazuje się, iż poglądy religijne lub etyczne psychoterapeuty lub problemy osobiste terapeuty mogą wpływać na przebieg i skutki prowadzonej psychoterapii;
  - system wartości psychoterapeuty jest rażąco niezgodny z systemem wartości pacjenta i zachodzi uzasadniona obawa, że fakt ten będzie miał negatywny wpływ na proces terapii.

W każdej z w.w. sytuacji, skutkującej brakiem podjęcia terapii przez terapeutę, pacjent powinien uzyskać informacje o przyczynach konieczności zmiany terapeuty, oraz miejscach, w których może uzyskać pomoc.

- Psychoterapeuta zobowiązany jest do zachowania w tajemnicy wszelkich informacji uzyskanych od pacjenta w toku psychoterapii. W szczególności nie może ujawniać bez zgody pacjenta osobom trzecim:
  - faktu pozostawania pacjenta w terapii
  - przebiegu i treści procesu terapeutycznego
  - danych o stanie psychicznym pacjenta
  - danych o rokowaniach i postępach w leczeniu.

z wyjątkiem sytuacji kiedy przepis prawa stanowi inaczej.

- Psychoterapeuta poznawczy lub behawioralny zobowiązany jest do poinformowania pacjenta niepełnoletniego (lub niezdolnego do czynności prawnych) i jego opiekunów prawnych o ograniczeniach i wyłączeniach tajemnicy terapeutycznej wynikających z aktualnie obowiązującego prawa.
- Uchylenie tajemnicy jest dopuszczalne tylko w przypadku:
  - kiedy poważnie jest zagrożone zdrowie lub życie pacjenta lub innych osób
  - kiedy tak stanowią przepisy prawa

Tajemnica może być wówczas uchylona tylko wobec osób lub instytucji do tego właściwych;

- Poddawanie superwizji problemu pacjenta powinno odbywać się w sposób uniemożliwiający identyfikację pacjenta.

DZIAŁ III

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ETYCZNA PSYCHOTERAPEUTY POZNAWCZEGO BĄDŹ TEŻ BEHAVIORALNEGO WOBEC WSPÓŁPRACOWNIKÓW.

- W swych kontaktach ze współpracownikami psychoterapeuta powinien:
  - kierować się szacunkiem;
  - respektować wiedzę i doświadczenie innych;
  - służyć radą i pomocą w przypadkach uzasadniających współpracę;
  - przestrzegać zasady lojalności zawodowej;
  - w ocenach współpracowników kierować się uczciwością i obiektywizmem;
- W przypadku:
  - naruszenia przez współpracownika zasad niniejszego kodeksu
  - postępowania współpracownika, które skutkować może narażeniem dobra pacjenta lub innych osób
  - działań współpracownika nie licujących z godnością zawodu psychoterapeuty,

psychoterapeuta poznawczy bądź też behawioralny ma obowiązek niezwłocznie podjąć adekwatne działania zmierzające do ochrony pacjenta lub innych osób przed krzywdą i szkodą.

- W przypadku, kiedy poważnie jest zagrożone zdrowie lub życie pacjenta lub innych osób współpracownika psychoterapeuta niezwłocznie zawiadamia organy ścigania.
- Psychoterapeuta winien rozstrzygać ewentualne konflikty ze współpracownikami bez uszczerbku dla pacjenta oraz z poszanowaniem dla ogólnie przyjętych norm. Za niezgodną z zasadami uważa się jakąkolwiek

formę publicznego dyskredytowania osoby, stylu pracy lub osiągnięć innego psychoterapeuty lub współpracownika;

- Psychoterapeuta pełniący kierownicze funkcje w swoim postępowaniu wobec współpracowników kieruje się zasadami etyki i wykazuje szczególną troskę i dbałość o:
  - godziwe warunki pracy i rozwój zawodowy podległych mu osób, w tym w szczególności zgodność współpracy i warunków współpracy z przepisami prawa;
  - ciągłość rozpoczętych procesów terapeutycznych
  - pracę zespołu terapeutycznego zgodną z zasadami psychoterapii opartej na dowodach naukowych.

DZIAŁ IV

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ETYCZNA PSYCHOTERAPEUTY POZNAWCZEGO BĄDŹ TEŻ BEHAWIORALNEGO JAKO BADACZA.

- Psychoterapeuta w swojej pracy badawczej stosuje się do zaleceń kodeksu etycznego oraz ogólnie przyjętych norm dotyczących etyki badań naukowych ;
- Psychoterapeuta przeprowadza badania mając na względzie poszerzenie wiedzy w stosownej dziedzinie;
- Wszystkie osoby biorące udział w badaniach winny zostać rzetelnie poinformowane o zasadach, metodach i celu badań, a także o ewentualnym ryzyku z nich wynikającym. Za nieetyczne uważa się wykorzystywanie do celów badawczych jakichkolwiek materiałów uzyskanych podczas terapii bez pisemnej zgody osoby poddanej badaniom. Osoba wyrażająca zgodę nie może tego czynić pod wpływem zależności wynikającej z relacji terapeutycznej lub pod wpływem jakiegokolwiek formy nacisku.
- Psychoterapeuta dokłada wszelkich starań aby zachować anonimowość i chronić prywatność osób biorących udział w badaniach.
- W trosce o stały wzrost i upowszechnianie wiedzy, wyniki badań należy publikować w stosownej prasie specjalistycznej, przestrzegając przy tym praw autorskich i wydawniczych.

DZIAŁ V

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ETYCZNA PSYCHOTERAPEUTY POZNAWCZEGO BĄDŹ TEŻ BEHAWIORALNEGO JAKO SUPERWIZORA I DYDAKTYKA

- Psychoterapeuta pełniący funkcje dydaktyczne, w tym superwizyjne, staje się tym samym w swoim postępowaniu , postawie i aktywności zawodowej

wzorem dla współpracowników i studentów. Oprócz stosownych uprawnień merytorycznych, winien cechować się w związku z tym także szczególną dbałością o dobro swoich podopiecznych, wyrażającą się w:

- nieustannej trosce o ich rozwój zawodowy i osobowy
  - poszanowaniu tajemnicy wobec informacji uzyskiwanych podczas superwizji lub zajęć dydaktycznych
  - wykorzystywaniu w pracy pełni swojej wiedzy i doświadczenia i gotowości do dzielenia się nimi
  - przyjęcia odpowiedzialności za poziom prowadzonego szkolenia
  - reagowania na zagrożenie jakości pracy wykonywanej przez osobę superwizowaną
  - reagowaniu w sytuacji kiedy jest zagrożone zdrowie lub życie pacjenta, superwizanta lub innych osób
  - bezstronnej oceny możliwości i kompetencji osób uczestniczących w szkoleniu lub superwizji;
  - rzetelnej informacji o kompetencjach i postępach terapeuty w trakcie szkolenia, oraz informacji o poddawaniu pracy superwizora metasuperwizji.
- Za nieetyczne uważa się wszelkie formy dyskryminowania przez dydaktyka/superwizora osób szkolących się oraz poddawania ocenie innych niż merytoryczne umiejętności lub osobowe cechy (i to tylko w zakresie mającym wpływ na jakość wykonywanej pracy) tych osób.

DZIAŁ VI

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

- Nadzór nad przestrzeganiem zawartych w kodeksie norm i zasad sprawuje Komisja Etyki PTTPB. Jest ona także właściwym organem do przyjmowania i rozpatrywania skarg oraz rozstrzygania sporów o charakterze etycznym.
- Kodeks stanowi podstawę do rozwiązywania sporów etycznych, gdy zachodzi wątpliwość, że postępowanie psychoterapeuty poznawczego bądź też behawioralnego nie spełnia warunków w nim zawartych lub z niego wynikających.
- Treści zawarte w kodeksie nie są ostateczne i mogą ulegać zmianom wraz z rozwojem zawodu i potrzebą znormalizowania nowych obszarów w pracy psychoterapeutycznej istotnych z etycznego punktu widzenia.

(stan po zmianach uchwalonych przez Walne Zebranie Członków w dniu 17.05.2024 r. w Warszawie)